

УДК 378.011.3-051:7+373.2.011.3-051]:316.77

К. А. ЮР'ЄВА, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і технологій дошкільної освіти та мистецьких дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН ТА ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ В СУЧАСНОМУ БАГАТОКУЛЬТУРНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розглянуто міжкультурну компетентність бакалавра-педагога, обґрунтовано її структуру, зокрема, особистісно-психологічний, когнітивний, діяльнісний складники.

Ключові слова: компетентність, складники міжкультурної компетентності, вчитель мистецьких дисциплін.

Однією з ключових особливостей професійної діяльності сучасного вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО) і вчителя закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) є її соціальний контекст – надзвичайно різноманітне в етнокультурному, мовному, релігійному аспектах середовище. Сьогодні виконання педагогом кожної з його численних професійних функцій – освітньої, розвивальної, дидактико-методичної, соціально-виховної, ціннісно-орієнтаційної, а також функції професійно-особистісного самовдосконалення – потребує знання й урахування етнокультурних особливостей вихованців групи чи учнів класу, обґрунтованого й доцільного добору на цій основі змісту, методів і прийомів навчання та виховання, здатності налагоджувати продуктивний діалог і плідну співпрацю з сім'ями вихованців і учнів та громадою – усього того, що можна об'єднати поняттям міжкультурної компетентності.

Розглядаємо міжкультурну компетентність бакалавра-педагога як здатність усвідомлювати й поважати культурне різноманіття сучасного українського суспільства, розуміти його цінність як ресурсу для розвитку особистості й соціуму, використовувати на практиці освітньо-виховний та соціалізувальний потенціал культурного різноманіття; магістра освіти – як здатність усвідом-

лювати й поважати культурне різноманіття сучасного українського суспільства, оцінювати потенціал багатокультурного соціального оточення як ресурсу для розвитку особистості й соціуму; організаційно й методично забезпечувати використання на практиці освітньо-виховного та соціалізувального потенціалу культурного різноманіття [3, с. 62]. Нами обґрунтовано структуру цієї компетентності, що містить три складники: особистісно-психологічний, когнітивний, діяльнісний [5].

Оскільки міжкультурна компетентність є стійкою характеристикою особистості, спроможною до успішного виконання діяльності, саме ступінь сформованості особистісно-психологічного складника було обрано як перший параметр результативності процесу формування міжкультурної компетентності майбутніх педагогів. Критеріями сформованості зазначеного складника обрано: толерантність до проявів інокультурності, спрямованість на толерантну взаємодію з представниками інших етнічних культур, прагнення до самовизначення у сфері міжкультурної комунікації [4, с. 202, 205].

Когнітивний складник міжкультурної компетентності окреслює теоретичну основу професійної діяльності вчителя і вихователя в умовах етнокультурного різноманіття суспільства, а саме – знання: суті міжкультурної освіти молодого покоління, її теорії, історії розвитку та сучасного стану, а також основних вітчизняних і міжнародних нормативних документів, що регламентують здійснення міжкультурної освіти в Україні [4, с. 202-203, 205].

Діяльнісний складник досліджуваної компетентності передбачає сформованість умінь: працювати з багатокультурним дитячим колективом, індивідуально працювати з дітьми – представниками різних етносів і культур, співпрацювати з багатокультурним соціальним оточенням, зокрема, з батьками учнів і представниками громадських організацій національних меншин [4, с. 203, 206].

Особливої ваги надаємо формуванню міжкультурної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти, який стоїть біля самих витоків формування особистості молодого громадянина України, а також викладача мистецьких дисциплін (музики, образотворчого мистецтва, хореографії тощо), у чийх руках знаходиться надзвичайно ефективний інструмент – мистецтво, чий вплив на емоційну сферу дитини важко переоцінити.

Для обґрунтування змістових особливостей міжкультурної компетентності вихователя ЗДО і викладача мистецьких дисциплін слід зупинитися на деяких особливостях їхньої професійної діяльності.

Міжкультурна освіта дітей середнього і старшого дошкільного віку, яку здійснює вихователь сучасного ЗДО, має спрямовуватися на: виховання відповідального і шанобливого ставлення до рідного краю та України; формування толерантного ставлення до різноманіття й створення комфортного інклюзивного середовища; популяризація історії і культури різних народів, які мешкають на теренах України та регіону, ознайомлення з відомими постатями, які прославили край; сприяння розвитку інтересу до рідної і державної мов, навичок вербальної і невербальної комунікації з однолітками, до вивчення мов своїх сусідів, формування толерантності до мовних відмінностей представників різних народів; вироблення вмінь встановлювати доброзичливі взаємини з дорослими та однолітками, носіями різних мов, культур, релігій; формування елементарних умінь вести діалог і розв'язувати суперечливі питання відповідно до демократичних принципів і принципів «культури миру» тощо [1, с. 17-18].

Перша особливість професійної діяльності вчителів мистецьких дисциплін зумовлена тісним зв'язком зі світом мистецтва. Такий учитель уводить дітей у світ мистецтва, навчає і виховує засобами мистецтва і в процесі мистецької діяльності. Ознайомлення учнів з будь-яким видом мистецтва має здійснюватися на порівняльній основі (мистецтво різних країн і народів) та в синхронній (порівняння творів мистецтва різних народів, але однієї епохи) і діахронній (історико-генетичній) перспективі.

Друга особливість пов'язана з позакласною та позашкільною діяльністю вчителя мистецьких дисциплін як керівника творчих колективів [2]. Дитячі та юнацькі мистецькі колективи України все частіше беруть участь у різноманітних міжнародних фестивалях, конкурсах, творчих обмінах тощо, пов'язаних зі спілкуванням з представниками різних країн і культур. Таке спілкування теж вимагає від учителя – керівника колективу наявності міжкультурної компетентності, яка забезпечить ефективну взаємодію та плідне спілкування з іноземними колегами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програма з міжкультурної і громадянської освіти дітей дошкільного віку «Український віночок. Регіон» курсу «Культура добросусідства». Культура добросусідства : Комплект програм спеціального інтегрованого курсу для закладів освіти України / [авт. кол. під кер. М. А. Араджионі; Л. В. Кравчук, Н. Д. Лисенко, К. А. Юр'єва та ін.]. – К. : ТОВ «ЛітМір», 2018. – С. 14-44.

2. Тищенко О. М. Робота з медіатекстами в процесі формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії / Тищенко О. М. // Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти : матеріали VI Міжнародної науково-практ. конференції, м. Умань. 19 квітня 2019. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. – С. 61-65.
3. Тищенко О. М. Міжкультурна компетентність учителя в нових стандартах вищої освіти / Тищенко О. М., Юр'єва К. А. // Українська освіта і наука в XXI столітті: погляд молоді : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених (11–12 травня 2016 року, м. Харків) / ред. кол.: Андрущенко О.А. (гол. ред.) та ін. – Х. : ХНПУ, 2016. – С. 61-64.
4. Юр'єва К. А. Порівняльна етнопедогогіка в професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів : монографія / Юр'єва К. А. – Х. : Вид. Рожко С. Г., 2016. – 420 с.
5. Юр'єва К. А. Компетенція, компетентність, міжкультурна компетентність учителя: сутність і зміст / Юр'єва К. А., Тищенко О. М. // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць. – Х. : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. – Вип. 42. – С. 169-182.

